

روستایی که در زمان رضاخان غیب شد!

در بالادست روستای تجریش، آبادی کوچکی بود به نام «جعفرآباد» که باغداران بسیاری با کشت و کار در اراضی آن روزگار می‌گذراندند. سال ۱۳۰۱ شمسی وقتی رضاخان تصمیم گرفت کاخ سعدآباد را گسترش بدهد، این روستا در طرح گسترش کاخ قرار گرفت و با الحاق به اراضی کاخ از روی نقشه ناپدید شد. او سال ۱۳۰۱ به پیشنهاد محمود کشتکار، یکی از مالکان بزرگ اراضی محمودیه، سراغ باغی در نزدیکی تجریش رفت. رضاخان در ابتدا بـاغ علی‌خان والی را خرید تا این باغ به نخستین اقامتگاه تابستانه او تبدیل شود، اما طولی نکشید که نزدیکش باغ‌های اطراف را هم برای او خریداری کردند تا به تدریج محدوده کاخ سعدآباد تعیین شود.

در میان این باغ‌ها، زمین‌های روستای جعفرآباد هم وجود داشت که بعدها در زمان ساخت کاخ سعدآباد در اراضی این کاخ قرار گرفت. روستای جعفرآباد، یکی از آبادی‌های کوچک شمیران بود که وابستگی بسیاری به آبادی بزرگ تجریش داشت. آبادی‌های بزرگ شمیران همگی بازارچه و مسجد داشتند، درحالی‌که روستای کوچکی مثل جعفرآباد که نامش در دوره قاجار سر زبان‌ها افتاد، فاقد این امکانات بود. اما باغ‌های میوه و زمین‌های کشاورزی داشت که ساکنانش از همین راه روزگار می‌گذراندند. وقتی رضاخان تصمیم به گسترش مجموعه کاخ سعدآباد گرفت، بخش زیادی از زمین‌های روستای جعفرآباد با قرار گرفتن در طرح ساخت و توسعه کاخ از میان رفت. هرچند بسیاری از چنارهای تنومندی که امروز در بخش‌های شرقی کاخ سعدآباد قرار دارند، آخرین بازماندگان و یادگاری‌های آن روستای فقری هستند.

برخلاف دیگر آبادی‌های شمیران، امروز کمتر کسی نام روستای جعفرآباد را شنیده است. با وجود این، هنوز ۲ دروازه قدیمی شرق کاخ سعدآباد به نام جعفرآباد معروف است که نشانی دیگر از وجود یک روستای ناپدید شده در شمال تجریش به شمار می‌رود.

قدیمی‌ترین مرکز تجاری تجریش

ساختمان چهارطبقه‌ای را که «محمدعلی شناور» در محدوده قنات پاپاریان در ابتدای خیابان دربند، روی‌روی، ساختمان شهرداری، سال ۱۳۲۰ ساخت می‌توان نخستین بازارچه یا پاساژ مدرن محله تجریش نامید؛ ساختمانی تجاری و مسکونی که به‌دلیل وجود داروخانه پاپاریان ارمنی به پاساژ پاپاریان معروف شد.

گزارش

زهرابلدنی | روزنامه‌نگار | تحریر در تاریخ معاصر ایران موضوع جدیدی نیست و کشورمان به شیوه‌های مختلف آن را تجربه کرده و با تدبیر و چاره‌اندیشی درست، بحران‌ها را پشت سر گذاشته است. نمونه‌اش اتفاقی است که اواخر سال ۱۳۲۹ پس از ملی شدن صنعت نفت و روی کار آمدن دولت دکتر محمد مصدق افتاد. در آن دوران خرید نفت ایران از سوی اروپا تحریم شد و فردی به نام میرمصطفی عالی‌نسب که واردکننده چراغ‌های والور اروپایی بود توانست راه‌حلی کارساز بیابد.

راه‌اندازی کارخانه توسط حجرهدار معروف
میرمصطفی عالی‌نسب اصالتاً تبریزی بود و در سال ۱۲۹۸ در شهر کاظمین به دنیا آمد. او سال ۱۳۱۶ به تنهایی راهی تهران شده بود و نخستین آموزش‌های علمی خود را در «مرکز وابسته بازرگانی آلمان» در زمینه اقتصاد، حسابداری و بازرگانی گذرانده بود و در عین حال دائماً مطالعات خود را در زمینه‌های اقتصادی، اسلامی و سایر بخش‌ها تعمیم می‌داد. او وارد فضای کسب‌وکار شده بود و در تجارت ظروف چینی و بلور چنان پیشرفت داشت که در بازار تهران حجره بزرگ او در تیمچه حاجب‌الدوله یکی از پررفتوآمدترین حجره‌ها بود و هنوز هم آن محدوده از بازار بین بازاریان قدیمی به نام ساختمان عالی‌نسب شناخته می‌شود. اما ورود عالی‌نسب در چرخه تولید چراغ‌های علاءالدین ماجرابی دارد که از زبان علیرضا زمانی شنید

تعطیلی کارخانه در اعتراض به کودتا

این تهران‌پژوه با بیان اینکه تا دهه ۲۰ و ۳۰سوخ‌اصلی خانه‌ها چوب و زغال بود و مردم برای گرم شدن کرسی می‌گذاشتند، می‌گوید: «تا اواخر سال ۱۳۲۹ مصرف نفت عمومیت نداشت. تنها در خانه‌های اعیان نمونه‌هایی از

کارخانه‌اش سوخت

علیرضا زمانی می‌گوید: «یکی از ویژگی‌های مهم میرمصطفی عالی‌نسب علم‌اندوزی و حضور مستمر در جلسات علامه محمدتقی جعفری؛ از فیلسوفان برجسته بود. از قضا در روزهای جنگ دفاع مقدس بر اثر سقوط یک هواپیمای جنگی روی کارخانه تولیدی صنایع نفت و گاز عالی‌نسب دچار آتش‌سوزی شد. وقتی خبر سوختن کارخانه را به او دادند سرکلاس علامه جعفری بود. بدون اینکه توجهی کند به درش ادامه داد. مال دنیا برایش اهمیتی نداشت.»

مدرسه‌ای که آل‌احمد در آن معلم بود

دبیرستان شاپور (جلال آل‌احمد) در محدوده باغ فردوس تجریش سال ۱۳۱۵ از طرف وزارت فرهنگ آن زمان به‌عنوان نخستین دبستان شمیران ساخته شد. بین سال‌های ۱۳۲۰ تا ۱۳۳۰ شخصیت‌های مهم ادبی در مدرسه شاپور تدریس می‌کردند. جلال آل‌احمد، نویسنده معروف، تدریس ادبیات را در این مدرسه بر عهده داشت.

معجزه علاءالدین در تحریم‌ها

چند روایت تاریخی از فعالیت یک بازاری سرشناس تهرانی؛ میر مصطفی عالی نسب

والورهای انگلیسی وجود داشت. درحالی‌که مصدق برای عبور از تحریم، بحث تولید داخلی چراغ‌های خوراک‌پزی والور را مطرح کرده بود، عالی‌نسب به‌عنوان یک بخش خصوصی، شرکتی به نام شرکت تولیدی صنایع نفت

و گاز را با هدف تولید چراغ‌های علاءالدین، سسماور، بخاری‌های نفت‌سوز و... راه‌اندازی کرد تا ز سویی همه‌اقتشار از بخاری‌های نفتی تولید کشور بهره‌مند شوند و از سوی دیگر بتوانند بخش مالی حوزه مورد تحریم را از این طریق تأمین کنند.»
زمانی با اشاره به اینکه از این شرکت به‌عنوان نماد تولید ملی آن دوره‌ها یاد می‌شود، ادامه می‌دهد: «با کودتای ۲۸ مرداد در شرایطی که تقاضای زیادی برای خرید محصولات این کارخانه وجود داشت، عالی‌نسب هم در اعتراض به کودتاچیان به فعالیت تولیدی صنایع عالی‌نسب را متوقف کرد. او در حال برآورد شرایط و مشورت با اطرافیان برای راه‌اندازی کسب‌وکار جدید بود که با درخواست مرحوم آیت‌الله سیدرضا زنجانی و مرحوم آیت‌الله سیدمحمود طالقانی مجدداً کارخانه سماورسازی عالی‌نسب راه‌اندازی شد و با آزادسازی قابل توجه واردات پس از کودتا، تلاش جدیدی برای رقابت با کمپانی‌های بین‌المللی توسط کارخانه عالی‌نسب شدت گرفت.»

خاطره

درخشش در دوره‌های

سرنوشت‌ساز تاریخ ایران

اقدامات میرمصطفی عالی‌نسب فقط در راه‌اندازی شرکت تولیدی صنایع نفت و گاز خلاصه نمی‌شود. عالی‌نسب عضو هیأت ۱۵ نفری مشاوران اقتصادی دولت محمد مصدق، مشاور اقتصادی رئیس‌جمهور و نخست‌وزیر در دولت‌های رجایی، مهدوی کئی، باهنر و موسوی، عضو شورای اقتصاد، شورای پول و اعتبار، نخستین رئیس شورای عالی صادرات غیرنفتی، مسئول راه‌اندازی مجتمع مس سرچشمه و مجتمع فولاد اهواز و نخستین مدیرعامل شرکت ایران ناسیونال (ایران خودرو کنونی) پس از انقلاب ۱۳۵۷ بود.

علیرضا زمانی، تهران‌پژوه درباره دیگر ویژگی‌های این فعال اقتصادی و کارآفرین توضیح می‌دهد: «عالی‌نسب با هدف عدم وابستگی به دیگر کشورها در صنعت کارتن‌سازی، در این حوزه هم به فعالیت پرداخت و کارخانه‌ای به نام کارخانه کارتن‌سازی میهن را راه‌انداخت تا امکان بسته‌بندی محصولات را فراهم کند.»

زمانی در ادامه با بیان اینکه او همچنین رابطه نزدیکی با برخی مراجع تقلید شیعه همچون حسین طباطبایی بروجردی و محمدهادی میلانی داشت و به‌گفته فرشاد مؤمنی این دو هیچ‌گاه در مسائل اقتصادی بدون مشورت با عالی‌نسب تصمیم‌گیری نمی‌کردند و حتی یک‌بار محمدهادی میلانی فتاوی خود در مورد سرقفلی و سفته را پس از مخالفت عالی‌نسب تغییر داده بود، ادامه می‌دهد: «بعد از انقلاب از تجارب عالی‌نسب در راه‌اندازی برخی شوراهای مثل شورای اقتصاد، استفاده می‌کنند و نخستین مدیرعامل کارخانه ایران ناسیونال بعد از انقلاب می‌شود. او اقدام به راه‌اندازی مجتمع مس کرمان و چند کارخانه می‌کند و مهم‌ترین نکته اینکه با شروع جنگ مشاور اقتصادی نخست‌وزیر وقت می‌شود. حتی گفته می‌شود اگر مشاورهای عالی‌نسب نبود ممکن بود ایران از نظر اقتصادی دچار فروپاشی شود.»

زمانی با یادآوری فعالیت‌های عالی‌نسب در حوزه‌های وقف، می‌گوید: «او بیمارستان عالی‌نسب تبریز و چند بیمارستان برای سازمان تأمین اجتماعی را ساخته است. از سال ۱۳۶۸ به بعد بحث مدرسه‌سازی روستایی در ایران را راه‌انداخت و حاصل آن بالغ بر ساخت ۱۰۰ مدرسه روستایی بود که آن را بی‌نام و نشان به آموزش و پرورش تقدیم کرد و در نهایت در هفتم تیر سال ۱۳۸۴ پس از ۱۸۶ سال زندگی در دوران‌های سرنوشت‌ساز ایران از ملی شدن صنعت نفت گرفته تا انقلاب اسلامی ایران و جنگ تحمیلی از دنیا رفت.»

ادامه از صفحه ۱۱

ردیف	کد پرونده	نام شهر	آدرس	پلاک ثبتی	نوع ملک	کاربری	عرصه	اعیان	وضعیت ملک	شرایط فروش	قیمت پایه (ریال)	امکانات ملک	نماینده شرکت	تلفن تماس
۲۶	۹۱۱۶	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه سوم - واحد شرقی	۱۸۴۷٫۶	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۵۵٫۵۲	تخلیه	ب	۹۴٫۸۶۷٫۰۰۰٫۰۰۰	آسانسور	خانم حیدریور	۰۹۳۰۱۴۹۳۹۶۰
۲۷	۹۱۱۷	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه سوم - واحد غربی	۱۸۴۷٫۵	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۳۱٫۱۵	تخلیه	ب	۸۶٫۵۶۲٫۰۰۰٫۰۰۰	پارکینگ - آسانسور		
۲۸	۹۱۱۸	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه چهارم - واحد شرقی	۱۸۴۷٫۸	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۵۴٫۱۳	تخلیه	ب	۹۸٫۶۴۳٫۰۰۰٫۰۰۰	آسانسور		
۲۹	۹۱۱۹	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه چهارم - واحد غربی	۱۸۴۷٫۷	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۳۱٫۱۲	تخلیه	ب	۹۰٫۶۶۴٫۰۰۰٫۰۰۰	پارکینگ - آسانسور		
۳۰	۹۱۲۰	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه پنجم - واحد شرقی	۱۸۴۷٫۱۰	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۵۴٫۰۴	تخلیه	ب	۹۸٫۵۸۶٫۰۰۰٫۰۰۰	آسانسور	آقای سبحانی	۰۲۱-۸۲۸۹۶۲۴۴ ۰۹۳۵۱۵۲۴۷۱
۳۱	۹۱۲۱	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه پنجم - واحد غربی	۱۸۴۷٫۹	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۰۶٫۳۷	تخلیه	ب	۷۶٫۵۸۲٫۰۰۰٫۰۰۰	پارکینگ - آسانسور		
۳۲	۹۱۲۲	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه ششم - واحد شرقی	۱۸۴۷٫۱۲	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۵۳٫۸۹	تخلیه	ب	۱۰۶٫۱۸۴٫۰۰۰٫۰۰۰	آسانسور		
۳۳	۹۱۲۳	رشت	خیابان استاد مطهری - طبقات فوقانی بانک پاسارگاد - طبقه ششم - واحد غربی	۱۸۴۷٫۱۱	آپارتمان	موقعیت اداری	-	۱۰۶٫۱	تخلیه	ب	۸۰٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	پارکینگ - آسانسور		
۳۴	۹۱۹۰	تبریز	خیابان امام خمینی - روبروی مسجد کبود - محل سابق شعبه بانک پاسارگاد	۷۶۰٫۳	مغازه	تجاری	-	همکف ۱۷۶٫۴۳ اول ۱۷۶٫۴۳ زیرزمین اول و دوم ۲۸۷٫۹۰	تخلیه	ب	۱٫۱۹۵٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	-	آقای هلاکوئی	۰۹۳۹۳۱۰۱۴۰۵
۳۵	۹۱۸۹	شیراز	بلوار پاسداران - مقابل باهنر شمالی - ساختمان میلاد - محل سابق شعبه بانک پاسارگاد	۴۰۰۳٫۱۰	مغازه	تجاری	-	همکف ۱۶۷٫۷۱ نیم طبقه ۱۱۵٫۵۲	تخلیه	ب	۱٫۰۳۴٫۶۱۵٫۰۰۰٫۰۰۰	۲ قطعه پارکینگ	آقای مهدوی	۰۹۳۶۶۸۲۷۷۲۶
۳۶	۹۱۳۳	یزد	میدان آزادی - مجتمع تجاری ستاره یزد - طبقه اول		مغازه	تجاری	-	۱۹۹٫۹۲	تخلیه	ب	۳۵۹٫۸۵۶٫۰۰۰٫۰۰۰	-	آقای خبیری	۰۹۱۳۳۵۱۸۶۷۰
۳۷	۹۱۰۶	مشهد	بلوار سجاد - بین بزرگمهر و لاله - مجتمع تجاری کاسپین مد (نگین پاسارگاد) - طبقه دهم - قطعه ۵۰	۴٫۸۳۰۱۵	آپارتمان	اداری	وقفی	۸۷	تخلیه	ب	۱۶۵٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	۲ قطعه پارکینگ - آسانسور - انباری	آقای حسنی	۰۹۱۵۵۱۹۷۳۰۸
۳۸	۹۱۰۵	مشهد	بلوار سجاد - بین بزرگمهر و لاله - مجتمع تجاری کاسپین مد (نگین پاسارگاد) - طبقه دهم - قطعه ۵۱	۴٫۸۳۰۱۶	آپارتمان	اداری	وقفی	۲۲۲٫۲۶	تخلیه	ب	۴۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	۲ قطعه پارکینگ - آسانسور - انباری		
۳۹	۹۱۰۸	مشهد	بلوار سجاد - بین بزرگمهر و لاله - مجتمع تجاری کاسپین مد (نگین پاسارگاد) - طبقه یازدهم- قطعه ۵۲	۴٫۸۳۰۱۷	آپارتمان	اداری	وقفی	۱۰۴٫۴۷	تخلیه	ب	۱۸۰٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	۲ قطعه پارکینگ - آسانسور - انباری		
۴۰	۹۱۰۷	مشهد	بلوار سجاد - بین بزرگمهر و لاله - مجتمع تجاری کاسپین مد (نگین پاسارگاد) - طبقه یازدهم - قطعه ۵۳	۴٫۸۳۰۱۸	آپارتمان	اداری	وقفی	۲۱۱٫۲۵	تخلیه	ب	۳۵۰٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	۲ قطعه پارکینگ - آسانسور - انباری		
۴۱	۹۱۳۲	مشهد	بلوار سجاد - بین بزرگمهر و لاله - مجتمع تجاری کاسپین مد (نگین پاسارگاد) - طبقه منفی یک - واحد ۴	۴٫۸۲۹۶۹	مغازه	تجاری	وقفی	۹۵٫۱۰	تخلیه	ب	۲۵۷٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	۳ قطعه پارکینگ - آسانسور - انباری		
۴۲	۹۱۳۰	مشهد	بلوار سجاد - بین بزرگمهر و لاله - مجتمع تجاری کاسپین مد (نگین پاسارگاد) - طبقه اول - واحد ۲۱	۴٫۸۲۹۸۶	مغازه	تجاری	وقفی	۱۴۰	تخلیه	ب	۵۸۸٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	۲ قطعه پارکینگ - آسانسور - انباری	آقای احمدی	۰۲۱-۸۲۸۹۶۲۷۳ ۰۹۱۹۰۰۰۱۸۷۰
۴۳	۹۱۱۱	مشهد	خیابان امام رضا - چهارراه دانش - خیابان امام رضا ۱۲ (خیابان شهید حنایی) - قبل از کوچه حنایی ۴ - پلاک ۲۶۰	۲۳۱٫۱۵۵۶	ساختمان	تجاری	وقفی ۲۵۱	همکف ۲۵۱٫۸۶ نیم طبقه ۶۶ طبقه اول ۱۰۸٫۶ زیرزمین	تخلیه	ب	۸۶۵٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	-		
۴۴	۹۱۴۱	مشهد	خیابان امام رضا(ع) - بین امام رضا ۳۸ و ۴۰ - پلاک ۹۱۰	۱۵۸۳٫۲۳۲	مغازه	سرقفلی تجاری	وقفی	همکف ۱۲۴ نیم طبقه ۴۵	تخلیه	ب	۶۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰٫۰۰۰	-		